

Sporcuların Sosyal Kaytarma Algısının Performans Düzeyleri Üzerindeki Etkisine Yönelik Bir Araştırma

A Research on the Effect of Social Loafing Perception of Athletes on their Performance Levels

Mehmet Bilgin KARADEMİR¹

¹Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Altso Turizm Meslek Yüksekokulu, Antalya/Alanya

ORCID:

M.B.K.:0000-0003-0239-1204

Corresponding Author:

Mehmet Bilgin KARADEMİR

Email:

mehmet.karademir@alanya.edu.tr

Citation: Karademir, M. B. (2023). Sporcuların sosyal kaytarma algısının performans düzeyleri üzerindeki etkisine yönelik bir araştırma. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13 (3): 587-599.

Submitted: 22.08.2023

Accepted: 05.09.2023

Özet

Grup halinde çalışmanın önemli olduğu ve gerekli olduğu spor etkinliklerinde sosyal kaytarma davranışları genellikle karşı karşıya kalınan bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla sosyal kaytarmanın pek çok alanda grup performansını olumsuz yönde etkilediği ileri sürülmektedir. Bu düşünceden hareketle çalışmada sporcuların sosyal kaytarma algısının performansları üzerinde etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede Antalya'nın Alanya ilçesinde faaliyet gösteren halkoyunları, futbol, basketbol ve voleybol takım oyuncularını üzerinde bir alan çalışması yapılmıştır. Çalışmaya toplam 390 sporcu katılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi ile yüz yüze anket tekniği uygulanarak veriler elde edilmiştir. Çalışma sonucunda; araştırmaya katılan kişilerin takım arkadaşlarının kaytarmadıklarını düşündükleri ve buna bağlı olarak da kendilerinin yüksek düzeyde performans gösterdikleri söylenebilir. Ayrıca algılanan sosyal kaytarma düzeyinin halkoyunları, futbol, basketbol ve voleybol oyuncularının performanslarını çeşitli düzeylerde düşürdüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaytarma, Sosyal Kaytarma, Performans, Sporcu

Abstract

Social loafing behavior is considered as a frequently encountered problem in sports activities where group work is important and necessary. Therefore, it is argued that social loafing negatively affects group performance in many areas. Based on this idea, it was aimed to examine the effect of social loafing perception of athletes on their performance in this study. In this context, a field study was conducted on folk dances, football, basketball and volleyball team players operating in Alanya district of Antalya. A total of 390 athletes participated in the study. Data were collected by applying face-to-face survey technique with convenience sampling method. In the results of working; It can be said that the participants in the research think that their teammates are not loafing and accordingly they perform at a high level. In addition, it was determined that the perceived social loafing level decreased the performances of folk dances, football, basketball and volleyball players at various levels.

Keywords: Loafing, Social Loafing, Performance, Athletes

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze yerine getirilen önemli görevlerin büyük bir bölümü takım halinde yapılan çalışmalar sayesinde gerçekleştirilmektedir. Bu görevlerin önemli bir kısmı hatta tamamına yakını, takımdaki kişilerin her birinin bireysel çabalarının ortaklaşa sonucu olarak gerçekleşen görevlerden oluşmaktadır. Senfoni orkestraları, örgüt komiteleri, jüriler, idari çalışma kolları, bandolar, kalite kontrol ekipleri ve spor takımları tek bir çıktı ortaya çıkarmak için bireysel çabaların ortaklaştığı gruplara verilebilecek örneklerin başında gelmektedir (Ilgın, 2013). Ancak bu tür gruplarda bireyler, tek başlarına daha fazla gayret göstermiş oldukları halde, sorumluluk gruba dağıldığı zaman ve bireysel başarıları geri plana atılıp grup içerisinde kaybolmaya yüz tuttuğu anda daha az gayret gösterebilmektedirler (Atila, 2022).

Özellikle etkileşimin en üst seviyede olduğu günümüz spor takımlarında sporcuların, takımın işleyişine, değişimlere ve başarılarının geri plana atılmasına yönelik algıları, grup içerisindeki tutum ve davranışlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Ortak amaç ve hedeflere ulaşmak üzere birlikte hareket etmekte olan sporcuların söz konusu algıları, beklentilerinin ya da kariyer olanaklarının benzer olması gibi nedenlerden dolayı çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir (Aydemir, 2018). Bu sorunlardan biri; bireylerin takım içerisinde sahip oldukları motivasyonlarını ve göstermiş oldukları gayreti olumsuz açıdan etkisi altına alan sosyal kaytarma olgusudur. Sosyal kaytarma, bireylerde ve topluluklarda bırakmış olduğu etkiler sebebiyle "toplumsal bir hastalık" biçiminde kabul edilmektedir (Latane ve ark., 1979: 829; Zhu, 2013; Ayduğ ve ark., 2021).

Sosyal kaytarma, takım halinde çalışan bireylerin göstermiş oldukları performansın tek başlarına çalıştıkları durumlarda gösterdikleri performansa oranla sarf etmiş oldukları gayretin, arzu edilenin aksine bireysel olarak yapılan çalışmalardan daha fazla olduğunu belirten bir durumdur (Karau & Williams, 1993; Mulvey & Klein, 1998). Bu durumda grup içindeki performansın ve üretkenliğin olumsuz etkilenmesinde sosyal kaytarma etkisi önemli bir risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle de takım halinde çalışmanın önemli ve gerekli olduğu sportif etkinliklerde sosyal kaytarma davranışlarının çoğunlukla karşı karşıya kalınan bir problem olarak görülmeye başladığı bilinmektedir (Uysal, 2016). Son yıllarda gerçekleştirilen araştırmalarda (Latane ve ark., 1979; Mulvey & Klein, 1998; Price ve ark., 2006; Hung ve ark., 2009; Meydan ve ark., 2014; Schippers, 2014; Yıldız ve ark., 2016), sosyal kaytarmanın pek çok alanda grup performansını olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar "acaba takım sporcularının sosyal kaytarma algısının ne yönde olduğu ve bunun performanslarını nasıl etkilediği?" sorusunu akla getirmiştir. Bu düşünceden hareketle çalışmada sporcuların sosyal kaytarma algısının performansları üzerinde etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Kaytarma ve Algılanan Sosyal Kaytarma

Davranış bilimlerinde kayıtsızlık, kasıtlı olarak düşük performans gösterme, işi yavaşlatma, geri çekilme, görevi ihmal etme, kendi kendini sınırlama ve savsaklama gibi davranışların tümüne sosyal kaytarma adı verilmektedir (Büyükgoze & Demirkasimoğlu, 2018). Sosyal kaytarma; bir takım içindeki bireylerin, benzer görevi yerine getiren diğer bireylerle karşılaştırıldığı zaman çabalarını azaltma eğilimi olarak değerlendirilmektedir (Kidwell & Robie, 2003; Piezon ve Ferree, 2007; Luo ve ark., 2013). Sosyal kaytarma, bireylerin tek başlarına çalışmalarının tersine grup içerisinde meydana gelen kimlik belirsizliğini ifade etmektedir (Kanten ve ark., 2018).

Bireylerin grup içinde üzerlerine düşeni yapmaktan kaçınmaları, görevlerini ertelemeleri, çalışma arkadaşlarının görevleri yerine getirmelerini beklemeleri ve çalışma arkadaşlarına göre daha az çaba harcamaları gibi davranışlar takım halinde çalışan bireylerde görülen sosyal kaytarma davranışları olarak kabul edilmektedir (Atila, 2022). Bu davranışların motivasyon

eksikliği, kontrol eksikliği, bireylerin gruba katkılarına ilişkin belirsizlik ve amaç belirsizliği gibi nedenlerden dolayı yaşandığı ifade edilmektedir (Himmetoğlu ve ark., 2018). Takımlarda birtakım problemlere ve başarısızlıklara yol açabilen sosyal kaytarma davranışlarının kontrollü olarak bertaraf edilmesi ya da ortadan kaldırılması için kaytarmaya sebebiyet veren söz konusu davranışların ortadan kaldırılmasını gerekli kılmaktadır (Çiçek & Kaynak, 2022).

Sosyal kaytarma davranışının bireysel ve grup düzeyinde görevlerin birbirine bağımlı olması, görevin anlamlılığı ve önemi, çalışmaya katılımın eşsizliği, kişilik özellikleri, kültürel farklılıklar, göreve bağlanma, grup kaynaşması, takımın büyüklüğü ve takım arkadaşlarının kaydardığına ilişkin algı gibi öncülleri bulunmaktadır (Ersöz & Küçüksüleymanoğlu, 2022). Çalışma ortamında algılanan sosyal kaytarma; takım halinde çalışan kişilerin, diğer kişilerin kendilerinden daha az emek harcadığını algılaması sonucu ortaya çıkan bir durum olarak tanımlanmaktadır (Comer, 1995: 647). Algılanan sosyal kaytarma; bireylerin olumsuz davranış sergileyen diğer kişilerin farkına varmasıdır (Baumeister & Bushman, 2011). Dolayısıyla, sosyal kaytarma algısının takımlarda yaygın hale gelmesinin, takım üyelerinin verimliliğini olumsuz yönde etkilediği ve düşük performans sergilemelerini beraberinde getirdiği ileri sürülmektedir (Kanten, 2014).

2.2. Algılanan Sosyal Kaytarmanın Bir Sonucu Olarak Performans

Takımlar, sporcuların birbirlerinden etkilenmiş oldukları sosyal ortamlardan biridir (Mitchell ve ark., 1985). Bu ortamlarda takım halinde çalışan sporcular, bireysel olarak yaptıkları çalışmalarda sergiledikleri performanstan daha fazla performans gösteremeyebilmektedirler (Worchel ve Rothgerber, 2011). Performans, belirlenen amaçları gerçekleştirmek için gerçekleştirilen davranışlar veya faaliyetler olarak değerlendirilmektedir (Al-Omari & Okasheh, 2017). Performans düşük ve yüksek olmak üzere iki farklı şekilde ele alınmaktadır. Literatürde bireylerin düşük performanslarının nedenlerini araştırmak ve bu nedenlere açıklık getirmek üzere sosyal kaytarma kavramı ortaya atılmıştır (Zhu ve Wang, 2019). Sosyal kaytarma, bir bireyin belli bir görev esnasında tam performanstan daha az düzeyde gayret gösterdiği anlayışına dayanmaktadır (Kidwell ve Bennett, 1993). Dolayısıyla bir takımında sosyal kaytaranların varlığı, her takımın faaliyet gösterdiği benzersiz koşullardan etkilenen ve aracılık eden çeşitli sonuçlara yol açabilmektedir (Taner & Ercan-İştin, 2017). Sosyal kaytarma, bir yandan diğer ekip üyelerinin girdiyi geri çekmesine neden olabilirken diğer yandan ekibin hedeflerine ulaşmak için girdilerini artırmalarına da neden olabilmektedir (Schippers, 2014).

Sosyal kaytarmanın olası sonuçlarından biri, takım üyelerinin kendi gruplarında kaytaranları telafi etmek için takım görevindeki girdilerini fiilen artırabileceklerini ifade eden sosyal karşılamadır (Williams & Karau, 1991). Madalyonun diğer yüzü ise Dawes (1980) tarafından ortaya atılan "enayi etkisi"dir. Enayi etkisi; takım üyelerinin, diğerlerinin kusurlu olacağına inandıklarında, büyük bir kayıptan kaçınmak için kendilerinin kusurlu olması gerektiğini hissetmelerini ifade etmektedir (Dawes, 1980). Sosyal karşılama ve enayi etkisi birbirine tamamen zıttır. Çünkü ilki, diğer ekip üyelerinin çabalarını geri çektiğini deneyimlediklerinde ekip üyelerinin daha fazla katkıda bulunma eğiliminde olacağını, diğeri ise ekip üyelerinin daha fazla motivasyonlarının düşeceğini ve aynı zamanda performanslarının da azalacağını öne sürmektedir (Bardhoku, 2020).

Sosyal öğrenme teorisine göre, bireylerin sıklıkla sosyal ortamlardaki farklı inanç, tutum ve davranışlardan rol model oluşturarak takımın diğer üyelerinden öğrenmiş olduğu veya görmüş olduğu davranışları algılaması sonucunda bireyin de benzer davranışları sergileyebileceği ifade edilmektedir (Lee vd., 2013). Bu durumda, takımın gerçek performans düzeyi, arzu edilen bireysel performans düzeyinin toplamından daha az olabilmekte ve algılanan grup büyüklüğünün artmasıyla da kaytarma davranışları daha açık biçimde öne çıkabilmektedir (Williams ve Karau,

1991). Nitekim Price ve ark. (2006) sosyal kaytarma yaşandığının algılanması halinde diğer takım üyelerinin motivasyonlarının azalacağını; Yıldız ve ark. (2016) da sosyal kaytarma algısının önemli performans kayıplarına neden olacağını ileri sürmüşlerdir. Ayrıca sosyal kaytarma algısı takımdaki diğer kişilerin birbirleriyle kaynaşmasını engeller (Balcı, 2017). Bu nedenle ortaklaşa yapılan görevlerde; görev ve sorumlulukların iyi tanımlanması, uzmanlık ve yeteneklere göre görev dağılımının yapılması, antrenör veya yöneticilerin adaletli davranması ve kaytarma davranışını gösteren kişilerin motivasyonlarını artırması gibi faaliyetler sosyal kaytarma davranışlarına engel olacak çözüm yolları olarak önerilmektedir (Aydın ve Akın, 2020).

3. YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın etik ilkelere uygun olduğu, 29.05.2023 tarih ve 125848 E. nolu karar, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun onayı ile kararlaştırılmıştır. Bu çalışmanın evreni Antalya'nın Alanya ilçesinde faaliyet gösteren futbol, basketbol, hentbol, voleybol ve halkoyunlar takım sporcuları oluşturmaktadır. Tespit edilen sporcu sayısı 657 kişidir. Kolayda örnekleme tekniği kapsamında örneklemin hacmini belirlemek için Krejcie ve Morgan'ın (1970) önermiş oldukları tabloya bakılmıştır. Tabloda incelenen konunun görülme ve görülme sıklığı $p=0,5$ olarak tespit edilmiştir. Tabloda 0.5 hata payı ya da %95 güven aralığı dikkate alınarak güven değerinin 1.96 olması gerektiği belirtilmiştir (Sekaran, 2003). Bu şartlara göre 657 kişilik bir evrende ulaşılması gerekli kişi sayısının yaklaşık 243 kişi olması gerektiği belirtilmiştir. Bu çalışma kapsamında ise 390 sporcuya ulaşılarak toplanan anketler değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmaya katılan sporcuların bilgilerine göre dağılımı Tablo 1'de görülebilmektedir.

Tablo 1. Sporcuların Tanımlayıcı Özellikleri

Tanımlayıcı Özellikler	Değişkenler	
	n	%
Cinsiyet		
Kadın	174	44,6
Erkek	216	55,4
Yaş		
20 Yaş ve Altı	27	6,9
21-25 Yaş	170	43,6
26-30 Yaş	131	33,6
31 Yaş ve Üstü	62	15,9
Eğitim Durumu		
Lise	24	6,2
Önlisans	112	28,7
Lisans	176	45,1
Lisansüstü	78	20,0
Branş		
Halkoyunları	122	31,3
Futbol	139	35,6
Basketbol	86	22,1
Voleybol	43	11,0
Branş Deneyimi		
5 Yıl Altı	160	41,0
5-9 Yıl	99	25,4
10-14 Yıl	68	17,4
15 Yıl ve Üstü	63	16,2
Toplam	390	100

Araştırmaya toplam 390 sporcu katılmıştır. Bunların %44,6'sı kadın ve %55,4'ü erkektir. Araştırmaya 21-25 yaş (%43,6) ile 26-30 yaş (%33,6) arasındaki kişilerin daha fazla katılım gösterdiği görülmektedir. Eğitim durumu açısından ise; önlisans (%28,7) ve lisans (%45,1) eğitimine sahip olanların daha yoğunlukta olduğu belirlenmiştir. 390 sporcunun %31,3'ü halkoyunları, %35,6'sı futbol, %22,1'i basketbol ve %11'i voleybol takımlarında oynamaktadır. Sporcuların branş deneyimlerine göre dağılımlarına bakıldığında; en fazla katılımın 5 yıl altı ile 5-9 yıldır oynayanlardan olduğu göze çarpmaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada; sporcuların sosyal kaytarma algısını ve performans düzeylerini belirlemek için yüzyüze anket tekniği kullanılmıştır. Anket iki bölüm şeklinde hazırlanmıştır. Birinci bölümde sporcuları (cinsiyet, eğitim durumu, yaş, branş ve branş deneyimi) tanımlayıcı 5 adet soru yer almıştır. İkinci bölümde algılanan sosyal kaytarma ve iş performansı ölçeklerine yer verilmiştir. Algılanan sosyal kaytarma ölçeği Høigaard (2002) tarafından geliştirilmiş, Sezer ve ark. (2021) tarafından ise Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Toplam 5 maddeden oluşan ölçeğin güvenirliliği 0,77 olarak tespit edilmiştir. İş performansı ölçeği ise Deniz ve Kumru (2022) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 23 madde ve iki alt boyuttan oluşan ölçeğin KMO değeri 0,873 olarak bulunmuştur. Faktör analizinde yer alan maddelerin korelasyon matrisini ölçen Bartlett'in küresellik testi $p < 0.001$ olarak hesaplanmıştır. Daha sonra verilerin faktör analizine uygun olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2 = 2478,502$). Bu çalışmanın amacına bağlı olarak ölçeğin genel performansı ölçen 9 maddesi kullanılmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Antalya'nın Alanya ilçesindeki sporculardan toplanan veriler SPSS istatistik paket programıyla analiz edildi. Bu bağlamda öncelikle nicel çalışmaların ön şartı olan veri setinin yapısal açıdan geçerli olup olmadığına ve güvenilir olup olmadığına bakılmıştır (Christensen ve ark., 2015). Yapısal geçerlilik için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve güvenilirlik için Cronbach Alpha değerlerine bakılmıştır. Geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinden sonra araştırmaya katılan sporcuların demografik özelliklerine ve ölçek ifadelerine verdikleri yanıtların ne olduğuna bakmak için betimsel analizlerden yararlanılmıştır. Üçüncü aşamaya geçmeden önce verilerin parametrik test koşullarını taşıyıp taşımadıkları analiz edilmiştir. Bu bağlamda normallik varsayımlarından biri olan çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiştir. Literatürde normallik varsayımının sağlanması için basıklık ve çarpık değerlerinin -1,5 ve +1,5 arasında olması gerektiği ifade edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Tablo 2'de algılanan sosyal kaytarma ölçeği ve iş performansı ölçeğine ilişkin normallik varsayımı sonuçları görülmektedir.

Tablo 2. Verilerin Normallik Sonuçları

Değişkenler	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Algılanan Sosyal Kaytarma	1,063	0,940
Performans	-1,159	0,601

Tablo 2'de görüldüğü gibi veriler normal varsayıma uymakta olup parametrik test koşullarını sağlamaktadır. Analizlerin son aşamasında ise algılanan sosyal kaytarmanın sporcuların performansları üzerindeki etkisi hem genel hem de branşlar açısından ayrı ayrı analiz edilmiştir. Tespit edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde değerlendirilerek çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Ölçeklerin Geçerlilik ve Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Alanya ilçesinde bulunan sporculardan toplanmış olan verilerin bilimsel yönden doğruluğunun sağlanması ve inandırıcı olduğuna karar vermek için yapısal geçerliliğine ve güvenilirliğine yönelik ölçümler yapılmıştır. Ölçeklerin yapısal yönden geçerli olduğuna karar vermek için AFA kullanılmıştır. Güvenilirlik için ise Cronbach's Alpha (a) değerlerine bakılmıştır. Algılanan sosyal kaytarma ölçeğine ilişkin yapısal geçerlilik ve güvenilirlik sonuçları Tablo 3'te görülebilmektedir.

Tablo 3. Algılanan Sosyal Kaytarma Ölçeğine İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Sonuçları

Maddeler	Algılanan Sosyal Kaytarma
K2	0,835
K3	0,813
K1	0,794
K4	0,753
K5	0,738
Cronbach Alpha	0,846
Özdeğer	3,099
Varyans Açıklama Oranı	61,982
Toplam Varyans Açıklama Oranı	61,982

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)=0,841

Bartlett Küresellik Testi: $\chi^2 = 759,258$; $p=0,000$

Alanya ilçesindeki spor takımlarında oynayan oyunculardan toplanmış olan veriler faktör analizi için uygun bulunmuş ve veriler arasında yeterli korelasyon olduğu tespit edilmiştir (KMO= 0,841; Bartlett: $p<0,000$). Genel varyans açıklama oranına bakıldığında; algılanan sosyal kaytarma ölçeğinin %61,982 varyansa sahip olduğu ve en az $\geq 0,55$ 'in üzerinde olduğu belirlenmiştir (Yaşlıoğlu, 2017). Algılanan sosyal kaytarma ölçeği, özdeğeri 1'in üzerinde olan tek boyutlu bir yapı göstermiştir. Faktör yükleri genel olarak incelendiğinde; 0,73-0,83 arasında değişmekte olduğu ve $\geq 0,35$ kuralını sağladığı görülebilmektedir (Büyüköztürk, 2007). Ayrıca ölçek 0,846 oranın güvenilir bulunmuş ve $\geq 0,70$ kuralını sağladığı görülmüştür (Akgül & Çevik, 2003).

Alanya ilçesindeki sporculardan toplanan veriler doğrultusunda performans ölçeğine AFA uygulanmış ve elde edilen yapı üzerinden güvenilirlik katsayılarına bakılmıştır. Performans ölçeğine ilişkin AFA ve güvenilirlik sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Performans Ölçeğine İlişkin Geçerlilik ve Güvenirlik Sonuçları

Maddeler	Performans
P4	0,795
P9	0,791
P1	0,790
P2	0,788
P3	0,781
P6	0,767
P8	0,760
P5	0,757
P7	0,747
Cronbach Alpha	0,917
Özdeğerler	5,410
Varyans Açıklama Oranı	60,110
Toplam Varyans Açıklama Oranı	60,110

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)=0,912

Bartlett Küresellik Testi: $\chi^2 = 2053,684$; $p=0,000$

Performans ölçeği ile ilgili verilerin faktör analizi uygunluğuna bakmak için varimax rotasyonuna göre AFA yapılmıştır. Sonuçta KMO değerinin 0,912 ve Bartlett değerinin ise ($p < 0,01$) anlamlılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam varyans oranı %60,110 olup en az %50 kuralına göre iyi olduğu kabul edilmiştir (Yaşlıoğlu, 2017). Performans ölçeği, özdeğeri 1'in üzerinde olup tek boyuttan oluşmuştur. Faktör yükleri açısından ölçek ifadelerinin (0,74-0,79) $> 0,35$ kuralını sağlayarak kabul edilir sınırlar üzerinde olduğunu söylemek mümkündür (Tabachnick & Fidell, 2013). Performans ölçeğinin güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0,917$ olarak bulunmuştur. Alfa katsayılarından yola çıkarak ölçeğin 0,70'ten büyük olmasından dolayı güvenilirliğinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kalaycı, 2010).

4.2. Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Sonuçlar

Çalışmanın bu kısmında, sporcuların sosyal kaytarma algısının ve performans düzeylerinin ne durumda olduğuna karar vermek için betimsel analiz yapılmıştır. Bu çerçevede algılanan sosyal kaytarma ve performansa ilişkin maksimum, minimum, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hem genel hem de branşlar açısından ayrı ayrı analiz edilmiştir. Bulgular Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 5. Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Sonuçlar

Değişkenler		N	Min.	Max.	X̄	SS
Genel	Algılanan Sosyal Kaytarma	390	1,00	5,00	2,215	0,825
	Performans	390	1,00	5,00	3,764	0,806
Halkoyunları	Algılanan Sosyal Kaytarma	122	1,00	4,40	2,121	0,741
	Performans	122	1,56	5,00	3,946	0,679
Futbol	Algılanan Sosyal Kaytarma	139	1,00	5,00	2,205	0,833
	Performans	139	1,00	5,00	3,741	0,762
Basketbol	Algılanan Sosyal Kaytarma	86	1,00	5,00	2,344	0,903
	Performans	86	1,00	5,00	3,611	0,894
Voleybol	Algılanan Sosyal Kaytarma	43	1,20	4,40	2,260	0,853
	Performans	43	1,00	5,00	3,627	0,998

Sporcuların hem genel hem de branşlar açısından vermiş oldukları cevapların aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında algıladıkları sosyal kaytarmanın düşük ve performanslarının yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle araştırmaya katılan kişilerin takım arkadaşlarının kaytarmadıklarını düşündükleri ve buna bağlı olarak da kendilerinin yüksek düzeyde performans gösterdikleri söylenebilir.

4.3. Algılanan Sosyal Kaytarmanın Performans Üzerindeki Etkisine İlişkin Sonuçlar

Çalışmanın bu kısmında; sporcular tarafından algılanan sosyal kaytarmanın performanslarını etkileyip etkilemediği hem genel hem de branşlar itibarıyla incelenmiştir. Bu kapsamda genel olarak algılanan sosyal kaytarmanın sporcuların performans düzeyleri üzerinde etkisinin olup olmadığını belirlemek üzere yapılmış olan basit doğrusal regresyon analizi sonuçlarına Tablo 6'dan ulaşılabilmektedir.

Tablo 6. Algılanan Sosyal Kaytarmanın Performans Düzeyi Üzerindeki Etkisi (Genel Etki)

Genel Etki	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış	t	p
	Katsayılar		Katsayılar		
	B	Std. Hata	Beta		
Sabit	5,033	0,095		52,975	0,000*
Algılanan Sosyal Kaytarma	-0,572	0,040	-0,586	-14,247	0,000*
R			0,586		
R ²			0,343		
Düzeltilmiş R ²			0,342		
Standart Hata			0,654		
F			202,972		0,000*

*p<0,05

Algılanan sosyal kaytarma ve performans düzeyi ile ilgili kurulan model anlamlı [F=202,972, p<0,05] çıkmış olup, sporcuların algıladıkları sosyal kaytarmanın performans düzeylerini %34,2 oranında etkilediği tespit edilmiştir. Başka bir deyişle sporcuların sosyal kaytarma ile ilgili algılarında meydana gelen bir birimlik artışın, performanslarını 0,572 birim düşürdüğü söylenebilir.

Halkoyunları oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarmanın performanslarını hangi düzeyde etkilediğini test etmek üzere yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Algılanan Sosyal Kaytarmanın Halkoyunları Oyuncularının Performans Düzeyi Üzerindeki Etkisi

Halkoyunları	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış	t	p
	Katsayılar		Katsayılar		
	B	Std. Hata	Beta		
Sabit	4,992	0,158		31,535	0,000*
Algılanan Sosyal Kaytarma	-0,493	0,070	-0,538	-6,996	0,000*
R			0,538		
R ²			0,290		
Düzeltilmiş R ²			0,284		
Standart Hata			0,574		
F			48,951		0,000*

*p<0,05

Halkoyunları oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarma ile performans düzeyleri için kurulan model anlamlı çıkmıştır [F=48,951, p<0,05]. Bu çerçevede halkoyunları oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarmanın performanslarını %28,4 oranında etkilediği tespit edilmiştir. Başka bir deyişle halkoyunları oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarma düzeyinde meydana gelen bir birimlik artışın, performanslarını 0,493 birim düşürdüğü söylenebilir.

Futbol oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarmanın performansları üzerindeki etkisinin hangi düzeyde olduğunu belirlemek için yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 8'de görülmektedir.

Tablo 8. Algılanan Sosyal Kaytarmanın Futbol Oyuncularının Performans Düzeyi Üzerindeki Etkisi

Futbol	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış	t	p
	Katsayılar		Katsayılar		
	B	Std. Hata	Beta		
Sabit	4,981	0,145		34,324	0,000*
Algılanan Sosyal Kaytarma	-0,562	0,062	-0,615	-9,131	0,000*
R			0,615		
R ²			0,378		
Düzeltilmiş R ²			0,374		
Standart Hata			0,603		
F			83,383		0,000*

*p<0,05

Futbol oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarma ile performans düzeyleri için kurulan model anlamlı çıkmıştır [F=83,383, p<0,05]. Bu çerçevede futbol oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarmanın performanslarını %37,4 oranında etkilediği tespit edilmiştir. Başka bir deyişle futbol oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarma düzeyinde meydana gelen bir birimlik artışın, performanslarını 0,562 birim düşürdüğü söylenebilir.

Basketbol oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarmanın performansları üzerindeki etkisinin ne düzeyde olduğunu belirlemek için yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 9'da görülebilmektedir.

Tablo 9. Algılanan Sosyal Kaytarmanın Basketbol Oyuncularının Performans Düzeyi Üzerindeki Etkisi

Basketbol	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış	t	p
	Katsayılar		Katsayılar		
	B	Std. Hata	Beta		
Sabit	4,761	0,236		20,201	0,000*
Algılanan Sosyal Kaytarma	-0,491	0,094	-0,495	-5,226	0,000*
R			0,495		
R ²			0,245		
Düzeltilmiş R ²			0,236		
Standart Hata			0,781		
F			27,312		0,000*

*p<0,05

Basketbol oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarma ile performans düzeyleri için kurulan model anlamlı çıkmıştır [F=27,312, p<0,05]. Bu çerçevede basketbol oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarmanın performanslarını %23,6 oranında etkilediği tespit edilmiştir. Başka bir deyişle basketbol oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarma düzeyinde meydana gelen bir birimlik artışın, performanslarını 0,491 birim düşürdüğü söylenebilir.

Voleybol oyuncularının performans düzeylerinin, algıladıkları sosyal kaytarma tarafından ne düzeyde etkilendiğini test etmek için yapılan regresyon analizi sonuçlarına Tablo 10'dan ulaşılabilmektedir.

Tablo 10. Algılanan Sosyal Kaytarmanın Voleybol Oyuncularının Performans Düzeyi Üzerindeki Etkisi

Voleybol	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış	t	p
	Katsayılar		Katsayılar		
	B	Std. Hata	Beta		
Sabit	5,616	0,291		19,320	0,000*
Algılanan Sosyal Kaytarma	-0,880	0,120	-0,752	-7,301	0,000*
R			0,752		
R ²			0,565		
Düzeltilmiş R ²			0,555		
Standart Hata			0,666		
F			53,307		0,000*

*p<0,05

Voleybol oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarma ile performans düzeyleri için kurulan model anlamlı çıkmıştır [F=53,307, p<0,05]. Bu çerçevede voleybol oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarmanın performanslarını %55,5 oranında etkilediği belirlenmiştir. Başka bir deyişle voleybol oyuncularının algıladıkları sosyal kaytarma düzeyinde meydana gelen bir birimlik artışın, performanslarını 0,880 birim düşürdüğü tespit edilmiştir.

SONUÇ

Alanya ilçesinde yapılan bu çalışmada halkoyunları, futbol, basketbol ve voleybol takımlarında oynayan oyuncuların takım arkadaşlarının kaytarıp kaytarmadıkları düşünüp düşünmedikleri ve bunun performanslarına nasıl yansıdığı incelenmiştir. Araştırmaya toplam 390 sporcu katılmıştır. Araştırma sonucunda sporcuların takım arkadaşlarının kaytarmadıklarını düşündükleri ve buna bağlı olarak da kendilerinin yüksek düzeyde performans gösterdikleri tespit edilmiştir. Başka bir deyişle katılımcıların, takım arkadaşlarının yapabileceklerinin en iyisini yapmaya çalıştığını düşündükleri; takım arkadaşlarının başkalarının sırtından geçinen kişiler olmadıkları; arkadaşlarının takıma beklenenden daha fazla katkıda buldukları; yetenekleri ölçüsünde yapabileceklerinin en iyisini yapmaya çalıştıkları ve başkalarının arkasına saklanarak daha fazla çaba harcamaktan kaçınmadıklarını düşündükleri tespit edilmiştir.

Buna bağlı olarak araştırmaya katılan sporcuların görevlerini tam zamanında tamamladıkları, görevlerini yerine getirirken gerekenin üzerinde dikkat sarf ettikleri, farklı çalışma koşullarında da aynı performansı gösterebildikleri, oyunla ilgili belirledikleri hedeflere ulaşabildikleri, sundukları oyun kalitesi ile standartlara ulaşabildikleri, sorunlara hızlı ve başarılı bir şekilde çözüm ürettikleri, çalışmalara devamsızlık yapmamak için özen gösterdikleri, çalışma süresini etkin ve verimli bir şekilde kullandıkları ve takım halinde çalışma yeteneğine sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Araştırma problemi kapsamında yapılan analizlerde; genel olarak sporcuların sosyal kaytarma ile ilgili algılarında meydana gelen bir birimlik artışın, performanslarını 0,572 birim düşürdüğü tespit edilmiştir. Branşlar açısından bakıldığında ise; algılanan sosyal kaytarmanın halkoyunları oyuncularının performansını 0,493 birim, futbol oyuncularının performansını 0,562 birim, basketbol oyuncularının performanslarını 0,491 birim ve voleybol oyuncularının performansını 0,880 birim düşürdüğü görülmüştür. Bu sonuçların, sosyal kaytarmanın pek çok alanda grup performansını olumsuz yönde etkilediği yönünde yapılan (Latane ve ark., 1979; Mulvey & Klein, 1998; Price ve ark., 2006; Hung ve ark., 2009; Meydan ve ark., 2014; Schippers, 2014; Yıldız ve ark., 2016) çalışma sonuçları ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Bu çalışma yalnızca Alanya ilçesindeki takım sporcuları üzerine yapılmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmaların farklı ve daha geniş evrenler üzerinde yapılması büyük önem taşımaktadır. Çalışmada sosyal kaytarma algısının en çok futbol ve voleybol oyuncularının performansını etkilediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bundan sonra yapılacak çalışmalarda, her iki takım oyuncularının grup dinamiklerinin farklı yönlerden incelenerek, neden söz konusu algının performanslarını yüksek oranda etkilediğine açıklık getirmeleri gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgül, A. ve Çevik, O. (2003). *İstatistiksel analiz teknikleri, SPSS'te işletme yönetimi uygulamaları*. Emek Ofset Ltd. Şti.
- Al-Omari, K., & Okasheh, H. (2017). The influence of work environment on job performance: A case study of engineering company in Jordan. *International Journal of Applied Engineering Research*, 12(24), 15544-15550.
- Atila, F. (2022). Öğretmen görüşlerine göre ortaokullarda sosyal kaytarma davranışlarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (42), 64-86.
- Aydemir, S. (2018). Algılanan sosyal kaytarmanın örgütlerde çatışma eğilimine etkisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 259-275.
- Aydın, Ş. N., & Akın, A. (2020). Örgütsel dışlanma ile sosyal kaytarma arasındaki ilişki ve demografik değişkenlere göre farklılıkların incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 423-448.
- Ayduğ, D., Himmetoğlu, B., & Ağaoğlu, E. (2021). Öğretmenlerin iş arkadaşlarının sosyal kaytarmaları, örgütsel sinizm ve iş görünürlüğüne ilişkin görüşleri arasındaki ilişkiler. *International Primary Educational Research Journal*, 5(2), 200-211.
- Balcı, O. (2017). Kalabalıkta saklanma: Sosyal kaytarma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(46), 373-387.
- Bardhoku, V. (2020). Social loafing in multicultural teams: A qualitative perspective on social loafing tendencies in multicultural teams of international business students [Unpublished Master's Thesis]. Johannes Kepler University Linz.
- Baumeister, R. F., & Bushman, B. J. (2011). *Social psychology and human nature*. Comprehensive Edition, USA: Wadsworth Cengage Learning.
- Büyükgöze, H., & Demirkasımoğlu, N. (2018). Üniversite öğrencilerinin grup çalışmalarında sosyal kaytarma davranışlarına ilişkin görüşleri: Nedenler ve olası çözümler. *Yükseköğretim Dergisi*, 8(2), 172-187.
- Büyüköztürk, Ş.(2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Yayıncılık.
- Christensen, B. L., Johnson, R. B. Turner, L. A. (2015). *Research methods, design and analysis*. Twelfth Edition, England: Pearson Education Limited.
- Comer, D. R. (1995). A model of social loafing in Real Work Groups. *Human Relations*, 48(6), 647-667.
- Çiçek, B., & Kaynak, İ. (2022). Sosyal kaytarmanın dedikoduya etkisinde toksik liderliğin rolü. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 40(2), 288-315
- Dawes, R. M. (1980). Social dilemmas. *Annual Review of Psychology*, 31(1), 169-193.
- Deniz, M. ve Kumru, S. (2022). İş performans ölçeği geliştirme çalışması: Özel bir hastane uygulaması. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 549-562.
- Ersöz, Z., & Küçüksüleymanoğlu, R. (2022). Araştırma görevlilerinin sosyal kaytarma ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki. *Yükseköğretim Dergisi*, 12(2), 270-279.
- Himmetoğlu, B., Ayduğ, D., & Terzi, Ç. (2018). Relationships between political behaviors of school principals and perceived coworkers' social loafing among teachers. *Eurasian Journal of Educational Research*, 76, 1-20.

Sporcuların Sosyal Kaytarma Algısının Performans Düzeyleri Üzerindeki Etkisine Yönelik Bir Araştırma

- Hung, T., Chi, N., & Lu, W. (2009). Exploring the relationships between perceived coworker loafing and counterproductive work behaviors: The mediating role of a revenge motive. *J Bus Psychol*, 24, 257-270.
- İlgin, B. (2013). Toplumsal bir hastalık: Sosyal kaytarma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 238-270.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. 5. Baskı, Asil Yayın Dağıtım.
- Kanten, P. (2014). İşyeri nezaketsizliğinin sosyal kaytarma davranışı ve işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisinde duygusal tükenmenin aracılık rolü. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 11-26.
- Kanten, S., Esirgemez, M., Aydın-Hasekioğlu, Y., & Keçeli, M. (2018). İş yaşamının kalitesinin sosyal kaytarma ve işi erteleme davranışı üzerindeki etkisinde etik iklim algısının rolü. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(32), 559-576.
- Karau, S. J., & Williams, K. D. (1993). Social loafing: A meta-analytic review and theoretical integration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(4), 681-706.
- Kidwell Jr., R. E., & Robie, C. (2003). Withholding effort in organizations: toward development and validation of a measure. *Journal of Business and Psychology*, 17(4), 537-561.
- Kidwell, R. E., & Bennett, N. (1993). Employee propensity to withhold effort: A conceptual model to intersect three avenues of research. *Academy of Management Review*, 18(3), 429-456.
- Krejcie, R. V. ve Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Latane, B. Williams, K., & Harkins, S. (1979). Many hands make light the work: The causes and consequences of social loafing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(6), 822-832.
- Lee, P.C., Chen, C.M., & Chou, C.H. (2013). Decreasing tax collectors' perceived social loafing through collaborative behaviors of taxpayers. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 24, 1037-1063.
- Luo Z., Qu, H., & Marnburg, E. (2013). Justice perceptions and drives of hotel employee social loafing behavior. *International Journal of Hospitality Management*, 33, 456-464.
- Meydan, C. H., Kahraman, Ç. A., & Basar, U. (2014). Social loafing and impression management in an Organizational Context International. *Review of Management and Marketing*, 4(3), 201-206.
- Mitchell, T. R., Rothman, M., & Liden, R. C. (1985). Effects of normative information on task performance. *Journal of Applied Psychology*, 70(1), 48-55.
- Mulvey, P. W., & Klein, H. J. (1998). The impact of perceived loafing and collective efficacy on group goal processes and group performance. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 74(1), 62-87.
- Piezon, S.L., & Ferree, W.D. (2007). Perceptions of Social Loafing in Online Learning Groups, *23rd Annual Conference on Distance Teaching & Learning*, 1-5.
- Price, K. H., Harrison, D. A., & Gavin, J. H. (2006). Withholding inputs in team contexts: Member composition, interaction processes, evaluation structure, and social loafing. *Journal of Applied Psychology*, 91(6), 1375-1384.
- Schippers, M. C. (2014). Social loafing tendencies and team performance: The compensating effect of agreeableness and conscientiousness. *Academy of Management Learning & Education*, 13(1), 62-81.
- Sekaran, U. (2003). *Research methods for business*. Fourth Edition, John Wiley&Sons Inc.
- Sezer, U., Kocaekşi, S., Ektirici, A., Aygün, C. ve Özcan, T. (2021). Algılanan sosyal kaytarma ölçeği - Türkçe formu: Genç ve yetişkin sporcu örnekleminde geçerlik ve güvenilirliğin incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 41(3), 899-926.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson Education Limited.

- Taner, B., & Ercan-İştin, A. (2017). Çalışma ortamında sosyal kaytarma. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(3), 25-41.
- Uysal, H. T. (2016). Örgütlerde sosyal kaytarma algısının çalışanların tükenmişlik duygusuna etkisi. 3. *Ulusal Meslek Yüksekokulları Sosyal ve Teknik Bilimler Kongresi*, 732-743.
- Williams, K. D., & Karau, S. J. (1991). Social loafing and social compensation: The effects of expectations of co-worker performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(4), 570-581.
- Worchel, S., & Rothgerber, H. (2011). Social loafing and group development: When "I" comes last. *Current Research in Social Psychology*, 17(5), 1-11.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46 (Özel Sayı) 74-85.
- Yıldız, M. L., İşçi, E., & Taşçı, S. (2016). İzlenim yönetimi taktiklerinin sosyal kaytarma üzerine etkisi: Sağlık sektöründe bir araştırma. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 103-120.
- Zhu, M. (2013). *Perception of social loafing, conflict, and emotion in the process of group development* [Unpublished Doctoral Thesis]. The University Of Minnesota, The Faculty of The Graduate School of The University of Minnesota.
- Zhu, M., & Wang, H. (2019). Social loafing with group development. *International Journal of Services, Economics and Management*, 10(1), 55-67.